

ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Posted on December 6, 2020 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Յարութեան Տեր Դաւիթեան. Լոս Անճելըս, 6 Դեկտեմբեր 2020

«Փաթեթային, փուլային եւ այլ տարբերակների շուրջ թուացեալ բանավեճը, վստահ եմ, սոսկ շղարշ է՝ կարգաւորման պրոցեսը (գործընթացը) ձգձգելու, այսօրուայ իրավիճակը, այսինքն ստատուս-քվոն որքան հնարաւոր է երկար պահպանելու համար: **Ես ցաւով նախազգում եմ, թէ դա ինչ ահաւոր վտանգ է ներկայացնում թէ՛ Ղարաբաղի, թէ՛ Հայաստանի գոյութեան համար: Այսօր մենք, ինչպէս Պաթումից ու Ալեքսանդրապոլից առաջ, թերեւս Ղարաբաղի հարցի նպաստաւոր լուծման եւ Հայաստանի բարգաւաճման վերջին պատեհութիւնն ենք կորցնում: Եւ դրա համար մենք բոլորս էլ պատասխան ենք տալու մեր ժողովրդին:» (հատուած՝ նախագահ Լեւոն Տեր Պետրոսեանի ելոյթէն, Հայաստանի Անվտանգութեան Խորհուրդի Ընդլայնուած Նիստին, 8 Յունուար 1998)**

Անոնք, որոնք որեւէ ճգնաժամային վիճակի քննարկման մակարդակը, խորքային լուրջ մօտեցման անհրաժեշտութիւնէն կը փոխադրեն դէպի անձնական անուանարկումներու հարթակ, անոնք վատ ծառայութիւն կը մատուցանեն եւ կը վնասեն տուեալ ճգնաժամէն դուրս գալու ուղիներու որոնման աշխատանքին ու նպատակին: Գետնի իրականութիւնները անտեսողները եւ առաւելագոյնին ձգտողները ճամբան կը հարթեն ապագայի փորձանքներու: Ամբոխավարական զեղումները խնդիր չեն լուծեր, այլ՝ ակեր կը գործեն: Մանրամասնութիւններու վրայ կեդրոնանալով եւ մեր մտասելեռումը մեծ պատկերէն շեղելով, մեզ նորանոր փորձանքներու կ'առաջնորդեն:

1988-ի շարժման ընթացքին, մամուլով թէ հրապարակային ելոյթներով հնչած միտք արծարծող քննարկումները, դժբախտաբար մարեցան Քոչարեան-Սարգսեանական քսանամեայ իշխանութեան տարիներուն: **Արցախի հարցը, փոխանակ անկեղծօրէն քննարկուելու որպէս Հայաստանի պետականութեան ամրապնդման հետ առնչութիւն ունեցող կարեւորագոյն ազդակ, վերածուեցաւ ցեխարձակման միջոցաւ իշխանութիւն զաւթելու եւ անձնական հարստութիւն դիզելու գործօնի, որ հասցուց այսօրուան ճգնաժամին:** Չտեսնել ու չբարձրաձայնել անցած երեսնամեակի թերացումները, կը նշանակէ չտեսնել ճգնաժամէն դուրս գալու արդիւնաւետ ուղիները:

Այս ենթահողէն մեկնելով, փորձենք յստակացնել որոշ իրողութիւններ, սկսելով Լեւոն Տեր Պետրոսեանի վերեւի մեջբերումէն:

- Սարդարապատի փառայեղ յաղթանակէն շաբաթ մը ետք, Յունիս 4, 1918-ին կնքեցինք Պաթումի նուաստացուցիչ դաշնագիրը, որով Հայաստանի հողամասը կը սահմանափակուէր միայն 4400 քառակուսի մղոն տարածութեան մէջ:
- Մայիս 28, 1918-ի անկախութեան հռչակումէն երկու եւ կէս տարի ետք, Դեկտեմբեր 2, 1920-ին կնքեցինք Ալեքսանդրապոլի ամօթալի դաշնագիրը:

Մնալով յօդուածի մը ընձեռած նեղ սահմաններուն մէջ, հարկ կը զգանք հակիրճ

բացառություն մը տալ թէ ինչու՞ այդպես պատահեցաւ, ապա ինչու՞ Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան Ա. վարչապետ՝ Յովհաննէս Քաջազնունիի խօսքերուն. «Անհերքելի ճշմարտութիւն է, որ Հայաստանի դրութիւնը եղել է բացառիկօրէն ծանր ու մեր աշխատանքի պայմանները՝ բացառիկօրէն անբարեյաջող: Բայց անհերքելի է եւ այն – անհերքելի է գոնէ ինձ համար – որ սրա վրայ աւելացել է նաեւ մեր սեփական անկարողութիւնը, պետական գործեր վարելու անձեռնհասութիւնը: Եթէ ճիշտ է, որ կառավարել՝ ասել է նախատեսել, ապա ուրեմն մենք միանգամայն անպետք կառավարիչներ ենք եղել, որովհետեւ հենց այդ նախատեսելու ընդունակութիւնն է, որ չենք ունեցել բնաւ: Մենք շարունակ սխալուած ենք եղել մեր հաշիւների մէջ ու շարունակ անակնկալների հանդիպել, անակնկալների՝ միայն մեզ համար, որովհետեւ չենք գիտեցել նախատեսել: Մեր ամենամեծ թուլութիւնը այդ է եղել: Ապա չենք ունեցել որոշ ու յստակ գիտակցութիւն մեր անելիքի մասին, չենք ունեցել մի ղեկավարող սկզբունք ու տեւողական, հետեւողական սխտամ, գործել ենք կարծես յանկարծակի ու պատահական ներշնչումների տակ, տատանուել ենք, պատից-պատ ընկել, կէս-կուրօրէն շօշափելով ոտներիս տակի հողը: Չենք ճանաչել ու յաճախ գերազնահատել ենք մեր կարողութեան չափը, չենք հասկացել դժուարութիւնների մեծութիւնը, արհամարհել ենք հակառակ ուժերը եւ թեթեւամտութեան աստիճանի անփոյթ ենք եղել մեզ սպառնացող վտանգների հանդէպ: Կտրուկ ենք եղել այնտեղ, ուր պետք էր ծայրայեղ զգուշութիւն, ու անվճռական այնտեղ, ուր պետք է կտրուկ լինէինք: **Չենք կարողացել տարբերել պետութիւնը կուսակցութիւնից ու կուսակցական մտայնութիւն ենք մտցրել պետական կեանքի մէջ: Պետական մարդիկ չէինք մենք»:**

Կարեւոր նկատեցինք այս մէջբերումը ընել, ցոյց տալու համար Քաջազնունիի խօսքերուն այժմեականութիւնը: Պետական մտածողութեան այս ռահվիրայի խօսքերը, օրին որակուեցան որպէս «խենթացած ծերուկի զառանցանքներ», փոխանակ անաչառ ու անկաշկանդ մտքեր եւ ազգասեր սերունդներ դաստիարակելու: Անտեսուեցաւ իր խնդրանքը՝ «շատ խնդրում եմ՝ մի քիչ համբերատար լինեք ու աշխատեք մօտենալ հարցերին անկաշկանդ մտքով, մի բան, որ այնքան էլ հեշտ չէ կուսակցական կեանքով ապրող ու կուսակցականօրէն մտածող մարդկանց համար»: Ինչու՞: Որովհետեւ, ինչպէս ինք կը յայտնէր իր կուսակցական ընկերներուն ուղղուած խօսքին մէջ, **«գործիքը սիրում էք աւելի, քան գործը»:**

Մեր մօտիկ անցեալի պատմութիւնը, թէ՛ Սփիւռքի տարածքին եւ թէ՛ Հայաստանի մէջ (անկախութիւնէն ի վեր) փաստացիօրէն կը հաստատէ, որ եթէ մեր ազգի հատուածները **գործը** սիրէին աւելի քան **գործիքը**, մեզի խնայուած կ'ըլլային շատ մը տազնապներ ու կորսուած առիթներ, եղբայրասպան ոճիրներ, եկեղեցւոյ պառակտում, եւայլն: Փոխարէնը՝ կ'ունենայինք աւելի համերաշխ ու կառուցողական հաւաքականութիւն, աւելի բարգաւաճ Հայաստան ու Սփիւռք, եւ աւելի հզօր պետականութիւն:

ՂԵՏԱԿԱՆ/ԱԳՁԱՅԻՆ ԶԱԻՐ ԿՐ ԳՐԻՈՒԿԻ ԿՈՒՍԱԿԵԿԱՆ/ԽԱՏՈՒԼԱԾԱԿԱՆ ԶԱԻԻ ՍԵՂԱՆԻՆ ԵՒ ԿՐ ՏՈՒԾԵՆՔ ԲՈՂՐԱ, ԿՐ ՏՈՒԾԵՆՔ ԱԳՁՈՎԻՆ: ԱՆՉԱԽԱԽՆՆԻՐ ՈՒ ԱՆԱՃԱՌ ՄՕՒՆԵԾՈՒԹՅԱՆ ԿՐ ԲԱԳՏԱԿԱՅԻ ԻՐԱՎԱՐԱԿԱՅԻՆ ԸՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԵՆ, ՈՒՐ ԱՄԲՈՒՍԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ԵՒ ՏԻՐԱՎԵՏՈՂՐ: ԱՆՉԱԽԱԽՆՆԻՐ ՈՒ ԱՆԿԱՉԿԱՆՆԻ ՄՏԱԾԵԼԱԿԵՐԱԿԻ ԱՐԴԻՆՔ ԷՐ «ՄԱՍԻՍ»Ի ՄԱՅԻՍ 15, 1993-Ի ԹՅՈՒՎ ԻՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՄԵՐ «ՍԱՐԴԱՐԱՎԱՏ ԵՒ ՊԱԹՈՒՄ, ԶԵԼԲԱՋԱՐ ԵՒ ...» ԽՈՐԱԳՐՈՎ յՕԴՈՒԱԾՐ, ՈՒՐ ԿՐ ԳՐԵԻՆՔ. «ՍԱՐԴԱՐԱՎԱՏԻ ԲԱՐԾՈՒՆՔԵՆ ՊԱԹՈՒՄԻ ԳԵՏԻՆՆ ԻՉՆՈՂՆԵՐՐ, ԵԹԵ ՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆԵՆ ԻՐԱՎԵՍ ԸՊՈՒԾ ԵՆ ԻՐԵՆԳ ՂԱՍԵՐՐ, ԱՎԱ ԱՌԱՋԻՆ ԻՏԵՐԻՆ ԻՐԵՆՔ ԱԵՏՔ Ե ԳՈՒՍԱՅ ԸՂՎԱՆ ԻՐԵՆԳ ԱՐՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆԵՆԳ ՄԵՉ, ՓՈՒՍԱՆԱԿ ԱՄԲՈՒՍԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՂՈՅՆԵՐՈՎ ԻՐԱԻՐԵՂՈՒ ԿԻՐՔԵՐՐ: ԱՌԱՋԻՆ ԻՏԵՐԻՆ ԻՐԵՆՔ ԱԿԻՏԻ ԹԵՒ ՈՒ ԹԻԿՈՒՆՔ ԿԱՆԳՆԻՆ ՆԵՐԿԱՅ ԻՉԽԱՆՈՒԹԵԱՆԵՆԳ, ՈՐԱԵՍԳԻ ՄԻԱՍՆԱԲԱՐ, ԱԳՁՈՎԻՆ ԱՐԳԻԼԵՆՔ ՊԱԹՈՒՄԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅԱՆՐ: ՈՐԱԵՍԳԻ ՄՆԱՆՔ ԶԵԼԲԱՋԱՐԻ ԲԱՐԾՐՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ: ՈՐԱԵՍԳԻ ՉԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ՄԵՐ ՆՈՐՈՐԵՏԱՅ ԱԳԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԱՅԱՅՐԱՐԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԵՐԹՐ»: ԱՒՐՂ:

Այստեղ կ'արժե նաեւ մեջբերել սպարապետ Վազգէն Սարգսեանի հետեւեալ խօսքը. «Ես վախենում եմ մեր հասարակութեան այսօրուայ անտարբերութիւնից՝ հնարաւոր ռազմաքաղաքական բարդութիւնների նկատմամբ: Սթափուել է պետք, առջեւում ծանր անակնկալներ կան: Ես վախենում եմ ընդդիմութեան ատելութիւնից՝ բանակի նկատմամբ: Սթափուել է պետք, դա նաեւ ձեր ու ձեր երեխաների պաշտպան բանակն է: Ես վախենում եմ իշխանութիւնների թուլացող ուշադրութիւնից՝ բանակաշինութեան նկատմամբ: Սթափուել է պետք, պատերազմը դեռ չի աւարտուել: **Վերջապես ես վախենում եմ բոլոր չվախեցողներից՝ անտարբերներից, արկածախնդիրներից, ժողովրդի բոլոր հնարաւոր «փրկիչներից»:**»:

Այստեղ կ'արժե նաեւ մեջբերել սպարապետ Վազգէն Սարգսեանի հետեւեալ խօսքը. «Ես վախենում եմ մեր հասարակութեան այսօրուայ անտարբերութիւնից՝ հնարաւոր ռազմաքաղաքական բարդութիւնների նկատմամբ: Սթափուել է պետք, առջեւում ծանր անակնկալներ կան: Ես վախենում եմ ընդդիմութեան ատելութիւնից՝ բանակի նկատմամբ: Սթափուել է պետք, դա նաեւ ձեր ու ձեր երեխաների պաշտպան բանակն է: Ես վախենում եմ իշխանութիւնների թուլացող ուշադրութիւնից՝ բանակաշինութեան նկատմամբ: Սթափուել է պետք, պատերազմը դեռ չի աւարտուել: **Վերջապես ես վախենում եմ բոլոր չվախեցողներից՝ անտարբերներից, արկածախնդիրներից, ժողովրդի բոլոր հնարաւոր «փրկիչներից»:**»:

Նոյեմբեր 10, 2020-ԷՆ ԵՏՔ ՈՒՆԻՆՔ ԻՆՉ ՈՐ ՈՒՆԻՆՔ: ՈՐ ԱՒԵՂԻ ԸԻՉ Ե, ԸՎԱՆ ԱՅՆ, ՈՐ ՈՒՆԵԻՆՔ, ԵՐԲ ՓԵՏՐՈՒԼԱՐ 20, 1988-ԻՆ ԼԵՆՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՄԱՐԳԻ (ԼՂԻՄ) ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԻՄՈՒՄ ՆԵՐԿԱՅԱԳՈՒԼԵՆ ԵՒ ԲԱՂԿԱԳՈՒԼԵՆ ՓՈՒՍԱՆԵՂՈՒ ԸՆԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ: ԱՆԿԵ ԵՏՔ ԱԿԱՆԱՏԵՍ ԵՂԱՆՔ ՉԼԱԳՈՒԹՅԱՆ ԳԱՐԳԱԳՈՒՄՆԵՐՈՒ ՉԱՐԱՆԻ ՄՐ: ԽՈՐԻՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԻՐՈՒՄԱՆ ԵՒ ԲԱՂԿԱԳՈՒԼԵՆ ԽԱՆՐԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆՆԵՐՈՒ ԱՆԿԱԽԱԳՄԱՆ, ՆԵՐԱՌԵԱՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ: ԱՐԳԱԽԵԱՆ ԱՎԱՏԵՐԱԳՄԻ ԲՈՆԿՄԱՆ, ՈՐ ՍԿԳՐՆԱԿԱՆ ՉՐՋԱՆԻ ԱՆՅԱՋՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՏՔ, ԱՍԱԿՈՒՆԵԳԱՒ ՓԱՌԱՅԵՂ յԱՂԹԱՆԱԿՈՎ, ԼՂԻՄ-Ր ՉՐՋԱՎԱՏՈՂ ԵՐԹՐ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒ ԱԳԱՏԱԳՐՈՒՄՈՎ ԵՒ ԱՐԳԱԽԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՄԲ: ՄԻՋԱԳՁԱՅԻՆ ԽԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԽԱՉՏ ԱՋՐՈՎ չդիտեց մեր նուաճումները եւ բանաձեւերը ընկերակութեամբ պահանջեց մեզմէ այդ տարածքները վերադարձուիլ Ազրայէճանին: Մենք, գիտովցած մեր յաջողութիւններով, սկսանք ճառել Նախիջեւանի, Ջալախքի, մինչեւ իսկ Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրումէն: Երբ զգաստութեան կոչեր հնչեցին մեր յաղթանակը կերտողներուն կողմէ, զանոնք դաւաճան որակեցինք, մեկուն հրաժարեցուցինք, միւսին ալ սպաննեցինք: Արցախը բանակցութիւններու սեղանէն դուրս հանեցինք եւ Հայաստանը «գոյք պարտքի դիմաց» ծախեցինք ու մնացեալն ալ

թափանցիկ: Թշնամիին պատերազմի պատրաստությանը դիմաց մենք անձնական դղեակներ կառուցեցինք ու մեր յաղթանակներու եւ հաւաքական ապահովութեան երաշխիք բանակի սպառազինումը անտեսեցինք: Մեր պաշտպանութիւնը վստահեցանք անոր, որուն ծախսեցինք Հայաստանը, հակառակ անոր, որ ան ալ մեզ կը ստիպէր վերադարձնել տարածքները: Ու յաղթանակ կերտողին նախազգացումը իրականացաւ: «Ոչ մի թիզ»ի տեղ, զիջեցինք 90-ականներու առաջին կեսի մեր նուաճումները եւ աւելին: Իրականացաւ նաեւ սպարապետ Վազգէն Սարգսեանի մտավախութիւնը՝ «Հայ ժողովուրդը վերջին 7-8 տարիներին համազգային սխրանք է գործել, եւ անչափ ցաւալի, ճակատագրական կը լինի, եթէ թիրիւմացութիւնների, անվստահութեան, անմիաբանութեան պատճառով յանկարծ տանուլ տանք արիւնով ու մաքառումներով ձեռքբերուածը»:

Մեր այս խորհրդածութեանց տուիւնք «Արցախի Հարցը եւ Հայաստանի Պետականութիւնը» խորագիրը, անգամի մը համար եւս շեշտելու այս երկուքին անքակտելիութիւնը: Շեշտելու՝ որ Արցախի հարցը պէտք չէ՛ շահագործուի Հայաստանի մէջ իշխանութեան տիրանալու համար, որ կը վնասէ Հայաստանի պետականութեան ամրակայման: 90-ականներու համազգային սխրալի նուաճումներէն ու՞ր հասանք: Կրկնուեցաւ Սարդարապատի յաղթանակէն Պաթումի պարտութիւնը, Մայիս 28-ի անկախութեան հռչակումէն Դեկտեմբեր 2-ի հպատակեցումը: Արցախի հարցի կապակցութեամբ, անկախ հանրապետութիւնէն նահանջած ենք «Վոլսկիի տարբերակ»ին: Հայաստանի պետականութեան կապակցութեամբ, առայժմ զբաղուած ենք դաւաճաններու փնտռտուքով:

Բայց յոռետես չենք:

(Շարունակելի)

There are no comments yet.